

Shakespeare kent me beter
dan mijn lief

**Shake-
speare
kent me
beter
dan
mijn
lief**

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

Ibe Rossel

Voor Flo en Lotta

Elke gelijkenis met bestaande personen of
gebeurtenissen berust niet echt louter op toeval.
Sorry, niet boos zijn, alsjeblieft.

Inhoud

Lezen is leven

11

Ze vinden jou ook leuk

Pride and Prejudice (1813) van Jane Austen

21

Je zin krijgen

Middlemarch (1871) van George Eliot

43

Jaloers zijn

A Midsummer Night's Dream (1596) en

Othello (1603) van William Shakespeare

77

Gewoon vermijden

On the Road (1957) van Jack Kerouac

107

Uitstellen

Bartleby, the Scrivener (1853) van Herman Melville

en *Franny and Zooey* (1961) van J.D. Salinger

131

Dankwoord

147

Verder lezen, luisteren en kijken

151

Lezen is leven

Soms wordt me verweten dat ik te veel roddel. Ondertussen weet ik wat ik daarop moet antwoorden. De eerlijke verklaring voor mijn drang naar achterklap is dat ik gewoon van narratief hou. Ik leef en sterf voor een goed verhaal, in alle vormen en maten.

Dat is ook waarom ik Engelse literatuur ben gaan studeren. Mijn vier jaren aan de universiteit van Amsterdam waren gevuld met narratief van de bovenste plank. Overdag in de les behandelde ik Charlotte Brontë en Virginia Woolf, 's avonds besprak ik met mijn beste vriendin hoe het mogelijk was dat ze na het uitgaan bij iemand in bed was beland die plots een rat onder de lakens vandaan haalde. Een echte naaktrat – geen eufemisme. Nog steeds beleeft ik evenveel plezier aan nadenken over metaforen in een victoriaanse roman als aan horen wie in mijn vriendengroep nu weer seks heeft gehad met wie. Ik analyseer en dissecteer net zo graag Tinderberichten als Shakespearesonnetten. Wat ik de afgelopen jaren ook heb ontdekt, is dat die twee narratieve

genres helemaal niet zo ver uit elkaar liggen als je zou denken. Uiteindelijk zijn Tinderjongens en Shakespeare op hetzelfde doel uit: ze willen harten veroveren. Zo is mij ook steeds duidelijker geworden dat het academische persoonlijk is, en het persoonlijke academisch.

Net daarin zit volgens mij het nut van literaire klassiekers lezen als je jong bent. Twee zomers geleden lag ik languit in een tuinstoel, verbrandend zonder er erg in te hebben, een goede vriend naast mij. Puffend vroeg die burgerlijk ingenieur in spe me plots wat ik eigenlijk zocht in al die romans die ik overal mee naartoe sleur. De bètavriend wees naar het beduimelde stapeltje boeken naast mijn ligstoel, terwijl hij er nog een schepje bovenop deed door zich luidop af te vragen wat eigenlijk het *nút* is van fictieve verhalen.

Dat is natuurlijk een vraag waarvan half babyboomer-Vlaanderen moord en brand gaat schreeuwen. Voor je het weet, staat er weer een resem dwaze opiniestukken in de krant: klaagzangen over de belabberde leesvaardigheid van de jeugd. ‘Ontlezing zet zich voort!’ ‘Gemiddelde tiener leest 0,028 boeken per jaar!’ ‘Jongeren kennen alleen nog maar *Expeditie Robinson* en weten zelfs niet aan welke roman dat programma zijn naam ontleent!’ ‘Middelbare scholier (17) denkt dat *Brave New World* een nieuw merk van deodorant is!’ Misschien stond ik op het punt een zonslag te krijgen, maar ik wist zelf ook even niet wat te antwoorden op die vraag over de zin van literatuur. Snel

rakelde ik wat onsamenhangends bij elkaar over het belang van inlevingsvermogen en andermans perspectieven ervaren aan de hand van romans. Ik, het prototype van wat die baby-boomers een ‘boekenworm’ zouden noemen – de lelijkheid van dat woord ligt volgens mij aan de bron van de afnemende leeshonger – kon toch geen gezichtsverlies lijden? Laat staan bij een burgerlijk ingenieur. Maar de vraag bleef mij achtervolgen, en ik moest steeds meer toegeven dat wat mij die middag voor de voeten geworpen werd, misschien helemaal niet zo dom was. In de 21^e eeuw hebben we nu eenmaal al genoeg, of zelfs te veel inkijk in andermans leven. Al klikkend door Instagram-*stories* loeren we expliciet door elkaars ogen, zien we andere perspectieven en verschillende realiteiten. Het eeuwenoude argument voor het nut van literatuur – een andere leefwereld ervaren – gaat plots niet meer helemaal op. De gedrukte pagina’s van een boek zijn er misschien niet meer het meest geschikte medium voor.

Gelukkig brak na die lange, veel te warme zomer, september weer aan. En toen een van mijn professoren tijdens een college argumenteerde dat we uit *Robinson Crusoe* (1719) van Daniel Defoe konden leren dat we instantverlangens en -verleidingen moeten uitstellen met het oog op langetermijngeluk – en het plots niet meer ging over Robinson en zijn broodrantsoen op dat eiland, maar over hoe wij daar als studenten-lezers vooral konden uit leren geen seks te hebben op de eerste date – klikte er plots iets in mij. Hoe ik leef, kan ik toepassen op wat ik lees, en wat ik lees, kan

ik toepassen op hoe ik leef. Zodoende leerde ik uit een hele stapel stoffige, en misschien wel nutteloze Engelstalige romans een pak concrete lessen, die perfect toepasbaar zijn op mijn leven. En, zo denk ik toch, op dat van elk jong persoon. Leesvaardige 'boekenworm' of niet. En tussen ons gezegd en gezwegen: je hoeft die klassiekers daarvoor zelfs niet gelezen te hebben.

Alles wat je alvast wilt weten over

Pride and Prejudice

van Jane Austen

Pride and Prejudice, *Trots en vooroordeel* in het Nederlands, speelt zich af in het Engeland van de vroege 19^e eeuw. De roman volgt de vijf Bennet-zusjes – Jane, Elizabeth, Mary, Catherine en Lydia – die allemaal de huwbare leeftijd bereikt hebben, maar nog steeds vrijgezel zijn. Indertijd was trouwen de enige manier om als vrouw een comfortabel leven te leiden: zowel financieel als sociocultureel was het huwelijk van groot belang. Te ‘oude’ ongehuwde vrouwen verzeilden aan de rand van de maatschappij. Voor de Bennet-zusjes begint de tijd dus stilaan te dringen. *Pride and Prejudice* neemt de lezer dan ook mee in hun ‘zoektocht’ naar een (liefst rijke) echtgenoot, met alle typisch 19^e-eeuwse liefdesperikelen die daarbij horen. Hoewel ook Jane en Lydia een interessant liefdesleven leiden, steken de romantische belevenissen van het hoofdpersonage Elizabeth – Lizzy voor de vrienden – er met kop en schouders bovenuit: ze raakt verward in een spel van aantrekken en afstoten met de steenrijke aristocraat Mister Darcy. *Pride and Prejudice* heeft zijn titel dan ook te danken aan hun turbulente haat-liefdeverhouding:

Elizabeth en Darcy zijn trotse mensen die een berg vooroordelen koesteren over elkaar. Zij vindt hem arrogant, terwijl hij het ongeremde gedrag van haar familie afkeurt. De Bennets maken dan wel deel uit van de middenklasse, maar *upper class* Darcy vindt hen onfatsoenlijk. Maar: zoals dat gaat in de traditionele huwelijksroman, slagen ze erin die obstakels te overwinnen, en komt alles uiteindelijk goed. *Pride and Prejudice* eindigt met Lizzy en Darcy die elkaar het jawoord geven.

Even een kort chronologisch overzicht van hoe dat in zijn werk gaat:

- *Pride and Prejudice* begint met een nieuwtje: de rijke vrijgezel Charles Bingley heeft zijn intrek genomen in Netherfield, een nabijgelegen landgoed. De Bennets ontmoeten hem tijdens een bal, waar Bingley zijn oog laat vallen op Jane, het oudste zusje. Lizzy Bennet voelt zich dan weer diep beledigd omdat Mister Darcy, Bingleys beste vriend, weigert met haar te dansen.
- Jane en Lizzy zien de beide mannen steeds vaker. Terwijl er tussen Jane en Bingley iets moois lijkt open te bloeien, is de sfeer tussen Lizzy en Darcy vaak gespannen – op het vijandige af, zelfs. Wanneer de jonge, knappe soldaat Wickham aan Lizzy vertelt dat Darcy hem een erfenis heeft ontfutseld, neemt ze hem zijn hooghartigheid nog meer kwalijk.
- Plotsklaps verlaten Bingley en Darcy Netherfield. Het hart van Jane ligt aan diggelen: zij verwachtte een aanzoek, maar

krijgt enkel complete radiostilte in de plaats. Elizabeth gaat een tijdje logeren bij een bevriend koppel op een ander landgoed. Toevallig genoeg verblijft ook Darcy in die buurt, en ze lopen elkaar regelmatig tegen het lijf.

- Ondanks zijn vooroordelen wordt Darcy zo stapelverliefd op Lizzy, dat hij haar ten huwelijk vraagt. Maar tijdens zijn aanzoek kan hij het niet laten nogmaals te benadrukken hoe onfatsoenlijk hij haar familie vindt. Razend wijst Elizabeth hem af. Ze verwijt hem dat hij de relatie van Jane en Bingley heeft gesaboteerd, en gooit hem ook het verhaal van Wickham voor de voeten.
- Maar: plottwist! Wickham blijkt zelf de slechterik van het verhaal te zijn. Dat van die 'gestolen' erfenis bleek één grote leugen, en als klap op de vuurpijl is Wickham er ook met de 15-jarige Lydia Bennet vandoor, zonder enige intentie om met haar te trouwen: een gigantische schande in de 19e eeuw. Als de Bennets hun reputatie willen redden, moet Wickham met Lydia trouwen. Darcy schiet ter hulp: hij trekt zijn portefeuille open, en weet Wickham met een grote som geld te overtuigen om toch in het huwelijksbootje te stappen.
- Die goede daad, en het feit dat Bingley en Jane uiteindelijk toch met elkaar trouwen, doen Lizzy ontdooien. Eindelijk begrijpt ze wat de lezer al lang weet: zij en Darcy passen perfect bij elkaar. Hij gaat een tweede keer op de knie, ze zegt ja, en ze leven nog lang en gelukkig.

Ze vinden jou ook leuk

met *Pride and Prejudice* (1813) van Jane Austen

Wanneer ik van vrienden te horen krijg dat een ontluikende, veelbelovende romance toch weer is stukgelopen, lijken er steevast maar twee oorzaken te zijn: er is te traag te weinig gezegd, of te snel te veel. Elke keer wanneer ik zulke nieuwtjes te horen krijg, schiet *Pride and Prejudice* door mijn hoofd. En steeds opnieuw vraag ik me verbaasd af hoe het toch mogelijk is dat zoveel 22-jarigen (ikzelf inclusief) anno 21^e eeuw op dezelfde 19^e-eeuwse problemen botsen die zo uitgebreid aan bod komen in Austens roman. Hoe kan ik duidelijk maken dat ik iemand echt wel heel leuk vind, en te weten komen of dat gevoel wederzijds is? Volgens Jane Austens klassieker is het allemaal een kwestie van bewust communiceren.

Te weinig, te traag

Als er iets is wat iedereen in mijn omgeving van *Pride and Prejudice* kan leren, dan wel dat relaties heus eens benoemd mogen worden. Het komt absurd vaak voor: niemand durft

een kat nog een kat te noemen. Ik ken twee jongens die zelfs na een weekendje Ardennen – met schoonouders erbij – nog ontkenden dat ze een stel waren. Mijn huisgenoot neemt al maandenlang elke avond dezelfde jongen mee naar huis. Wanneer ik ze zo lief samen zie keuvelen onder het aardappelen schillen, merk ik op dat ze wel een vertederend bejaard paartje uit de films lijken. ‘Alsof jullie volgend weekend een gouden huwelijk gaan vieren, met een verrassingsbrood en veertig kleinkinderen.’ Ik krijg de wind van voren. Niet omdat ik hen oud noem – dat zou ik nog begrijpen – maar omdat ik heb durven te insinueren dat ze een koppel zijn.

Dat staat in schril contrast met de manier waarop de liefde wordt beleefd in *Pride and Prejudice*, en dan druk ik me nog mild uit. In Austens wereld worden de dingen benoemd, in het bijzonder door de omgeving: dans op een of ander bal een paar keer met dezelfde partner, en iedereen weet dat de buit zo goed als binnen is. Drie keer samen gaan wandelen? Daar moet wel een verloving van komen. Lizzy’s hartsvriendin Charlotte hoeft zelfs niet meer te doen dan vriendelijk luisteren naar wat Mr Collins allemaal te vertellen heeft, en daar is het huwelijksaanzoek al. Hoewel dat misschien wat te veel van het goede is, moet je toch af en toe simpelweg een label op de dingen durven te plakken. Alsof het een potje zelfgemaakte confituur is: met een duidelijk etiket – ‘braambes’, ‘abrikoos’, ‘rabarber’ – weet je tenminste wat erin zit, en wat je er nog uit zult kunnen halen.

Natuurlijk begrijp ik ook wel waarom mensen niet per se willen benoemen wat er speelt op romantisch gebied: je wilt de ander niet kwetsen, noch zelf gekwetst worden. Soms gebeurt dat toch, zoals een tijdje geleden pijnlijk duidelijk werd in mijn vriendengroep. In de winter van 2018 ontstond er een affaire waarnaar iedereen nog steeds verwijst als het *kweenie*-incident – op gedempte toon, weliswaar.

Tilde en Willem waren goed bevriend. Het duo had altijd veel plezier op feestjes. Zoveel plezier zelfs, dat ze de pret op een gegeven moment ook thuis wilden verderzetten. Precies zoals dat gaat in een roman, volgt de ene actie de andere op, en zo kwam van het ene het andere. Maandenlang hielden Tilde en Willem regelmatig logeerpartijtjes, en de ochtend nadien dronken ze samen koffie. Maar Willem wilde steeds vaker en steeds langer koffie drinken. Het probleem was alleen dat hij niet openlijk toegaf dat hij meer zocht dan enkel een kopje koffie en een halve croissant. Hij was bang afgewezen te worden – en een halve croissant was nog steeds beter dan helemaal geen croissant.

Natuurlijk had Tilde een vermoeden, maar omdat Willem nooit expliciet communiceerde (aha!) zweeg ze. Zij had absoluut geen behoefte aan meer. Onder druk van gemeenschappelijke vrienden – het equivalent van de drammerige, nieuwsgierige burens die alles denken te doorzien in zowat elke 19^e-eeuwse roman ooit – begon Tilde toch een beetje te vissen. Hoe zag haar koffie-en-bedgezel de situatie eigenlijk?

Ze kreeg bitter weinig respons. Willem liet het achterste van zijn tong niet zien. Meer zelfs, haar poging om in gesprek te gaan had een averechts effect. Waarom zou Tilde zo zitten hengelen naar zijn intenties als ze zelf ook niet iets serieuzers wilde? Zo redeneerde Willem toch, en tegelijkertijd begon hij haar steeds meer te vragen: had ze misschien zin om die avond met hun twee op café te gaan? Wat deed ze volgend weekend? Tilde, die hem niet wilde kwetsen, reageerde standaard met een ontwijkend, maar kordaat 'Ik weet het niet echt'. Dat viel Willem natuurlijk op. 'Kun jij echt niets anders zeggen dan "Ik weet het niet"?' En wil je zelfs dat ik hier ben?' Het enige wat Tilde snel kon antwoorden, was 'kweenie'. Het waren rare maanden daarna.

Het *kweenie*-incident toont precies hoe menselijk, maar vooral ook hoe dwaas het is om geen label te plakken op een situatie omdat je niet afgewezen wilt worden. De uiteindelijke afwijzing wordt op die manier alleen maar uitgesteld. Sterker nog, hoe langer ze wordt vooruitgeschoven, hoe stommer: je raakt nog meer gehecht, wilt nog langer koffie drinken. Maar als je het onvermijdelijke deksel dan toch op de neus krijgt, heb je niet eens het gevoel dat je liefdesverdriet gerechtvaardigd is. Nee, je vindt dat je het niet eens zo mag noemen. Zoveel stelde het toch niet voor? Het was maar bed en koffie delen. In dat scenario voel je je dus dubbel slecht: liefdesverdriet-slecht en dan ook nog eens extra slecht omdat je je zogenaamd onterecht slecht voelt.

Net zo dwaas is het om te zwijgen omdat je de ander niet wilt kwetsen. Zo herinner ik me de historie van Anna en Frans, de scharrel van wie ze maar niet verlost raakte. Hij maakte de volgende ochtend zo weinig aanstalten om haar bed te verlaten, dat ze er niks beters op vond dan hem wijs te maken dat ze onverwacht bij haar ouders langs moest. Toen Frans antwoordde dat hij heus wel in haar piepkleine studentenkamertje kon wachten tot ze terugkwam, zat er voor Anna niets anders op dan hem een lift aan te bieden. Zonder ook maar de minste intentie om haar ouders een bezoekje te brengen, laveerde ze met Frans naast zich door de stad, op weg naar zijn appartement. Een ongemakkelijk afscheid doorheen het opengedraaide bestuurdersraampje later kon Anna eindelijk terugkeren naar haar kamer. Ze kroop lekker weer in bed.

Natuurlijk zou Frans haar blijven contacteren, want kijk: ze vond hem zelfs zó leuk dat ze hem thuis had afgezet! Frans zit dus eigenlijk een beetje in hetzelfde schuitje als Jane, het oudste Bennet-zusje: ook zij krijgt alleen maar positieve signalen van de knappe, rijke Mr Bingley op wie ze een oogje heeft. Hij nodigt haar uit op zijn landgoed, danst met haar, knoopt gesprekken aan. Iedereen gaat ervan uit dat ze zich snel zullen verloven. Wanneer Bingley dan toch plots vertrekt, is Jane daar helemaal kapot van. Ze kan het niet vatten. Frans zal waarschijnlijk iets gelijkaardigs voelen wanneer Anna's extravagante smoesjes uitgeput zijn, en ze hem uiteindelijk de harde waarheid moet vertellen. Door